

6. Білоус І. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення подолання бідності / І. Білоус // Світ фінансів : науковий журнал ТНЕУ. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – Вип. 4 (17). – С. 124.
7. Внукова Н. М. Соціальне страхування : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2006. – С. 19.
8. Конвенции МОТ : в 2-х т. – Женева, 1999. – Т. 1. – С. 593.
9. Куліш О. А. Особливості формування рівня життя населення України в сучасних умовах : роль держави та корпорацій : [Електронний ресурс] / О. А. Куліш, А. М. Хімченко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2010_4/13st.pdf
10. Курсаков А. С. Соціальний захист населення як важливий фактор соціальної політики в Україні / А. С. Курсаков // Грані. – 2000. – № 6 (14). – С. 119.
11. Методика комплексної оцінки бідності, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, національної академії наук України 05.04.2002 р. № 171/238/100/149/2нд // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 952.
12. Про Державний бюджет України на 2011 рік : Закон України від 23.12.2010 № 2857-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2857-17>
13. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1768-III. – чинний : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1768-14>
14. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 р. № 656 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 16. – Ст. 675. – С. 97.
15. Про межу малозабезпеченості : Закон України від 4 жовтня 1994 року № 190/94-ВР, остання редакція від 01.01.1995 на підставі 192/94-ВР, чинний : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
16. Про прожитковий мінімум : Закон України від 15 липня 1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38.
17. За офіційною межею бідності живуть 28% українців (2008 р.) : [Електронний ресурс] // Радіо «Свобода». – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1114391.html>
18. Римашевская Н. М. Структурные изменения в тенденции роста благосостояния (итоги комплексного исследования) / Н. М. Римашевская // Социологические исследования. – 1985. – № 4. – С. 29.
19. Рудик В. А. Юридичні гарантії права людини на соціальний захист в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : [Електронний ресурс] / В. А. Рудик. – Харків, 2007. – Режим доступу : <http://avtoreferat.net/content/view/1380/45/>
20. Социальная работа за рубежом : учеб. пособие / сост.: Е. С. Новак, Е. Г. Лозовская, М. А. Кузнецова; под общ. ред. Е. С. Новак. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2001. – С. 21.
21. Сычева В. С. Бедность и ее измерение / В. С. Сычева // Социология. – 2001. – № 14. – С. 178-179.
22. Сычева В. С. Измерение уровня бедности : история вопроса / В. С. Сычева // Социологические исследования. – 1996. – № 3. – С. 147-148.
23. Толковый словарь русского языка Ушакова : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru>
24. Чернина Н. В. Бедность как социальный феномен российского общества / Н. В. Чернина // Социологические исследования. – 1994. – № 3. – С. 54-61.

Булюк О.В.

УДК 339.9

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ І ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. В процесі поступального розвитку України останніми десятиліттями вирішальну роль починають відігравати регіони, адже показники соціально-економічного розвитку країни є складеною ступеню реалізації потенціалів її регіонів. Тому функція управління соціально-економічним розвитком регіону здобуває усе більшу значимість. Ця значимість особливо відчутна в умовах ринкових відносин, за яких без стратегічного регулювання безсистемна діяльність господарюючих суб'єктів, у кращому випадку здатна забезпечити стихійний, незбалансований, хитливий розвиток, результати якого, імовірно, сучасне суспільство не задовольняють.

Аналіз досліджень і публікацій. Регіональні проблеми активно досліджуються вченими-економістами. Питання державного регулювання розвитку регіону, підвищення ефективності розвитку, економічного потенціалу регіону розглядаються в працях Артеменко В.М., Гладія І.П., Давискиби К.В., Коваленко М.А., Лисенко Ю.П., Мазур А.Г., Павленко В.Ф. та ін. Водночас існує ряд проблем, що потребують свого подальшого дослідження і вирішення. Зокрема, питання методології прогнозування регіонального розвитку, створення механізму управління таким розвитком в умовах глобалізації світової і регіоналізації національної економіки, розвитку міжрегіональної конкуренції суб'єктів господарювання.

Мета роботи: дати загальну характеристику розвитку Херсонської області, виявити загальні та специфічні проблеми і переваги області порівняно з іншими регіонами України; здійснити аналіз основних соціально-економічних показників її розвитку, сформувати систему управлінських рішень при розробці і реалізації заходів, які направлені на забезпечення стабільного поступального регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз, здійснений за матеріалами фінансового управління Держадміністрації та даних Державного комітету статистики України, дозволяє виділити такі основні групи проблем розвитку Херсонської області.

Економічні структурні проблеми. Серед економічних структурних проблем головна – неефективна структура економіки і посилення структурних диспропорцій - висока частка сировинних низькотехнологічних галузей, низький рівень інновацій. Для області характерна розбалансована структура внутрішнього попиту. Близько половини своїх доходів херсонські сім'ї витрачають на оплату продуктів харчування, комунальні послуги, суспільний транспорт. Це є суттєвим обмежуючим фактором для розвитку виробництва складних технологічних товарів із високим рівнем доданої вартості.

В області домінує застаріла галузева структура економіки, в якій традиційні, або так звані старі галузі, - насамперед сільське господарство і промисловість, займають лівову частку в структурі валової доданої вартості області. Дана обставина створює значну залежність бюджету від стану сільського господарства, тобто значних ризиків при зміні не тільки економічних, але і природних умов. Серед них:

1) Найактуальнішими є підвищення обсягів та ефективності роботи промисловості. Обсяги реалізованої промислової продукції Херсонської області за 2010 р. склали лише 0,8% від загального обсягу по Україні, хоча кількість підприємств промисловості складає 2,0% до загальної їх кількості в Україні. Приріст промислової продукції в Херсонській області у 2010 р. складав лише 0,5%, у той час як в цілому по країні цей показник становив 11% [3]. Це свідчить про низьку ефективність їх діяльності і низьку продуктивність праці.

2) Неефективний виробничий менеджмент, низька продуктивність праці є визначальними рисами промисловості області. В 2010 р. із загальної кількості підприємств збитковими були 46,5% (43,6% по Україні). Це робить їх непривабливими для капіталовкладень, що в свою чергу, призводить до прискореного фізичного та морального зношення основних фондів [3].

3) Високий ступінь зносу основних засобів промисловості щорічно зростає і досяг в 2010 р. більше 60%. Це означає, що технічне обладнання промислових підприємств області значною мірою знаходиться в критичному стані. Протягом останніх 15-20 років щорічне списання обладнання набагато перевищувало її закупівлю. Складна ситуація в цьому плані склалась в бавовнопереробній промисловості, сільськогосподарському машинобудуванні, суднобудуванні. Старіння основних фондів і їх вибуття із відтворювального процесу за роки реформ не було компенсовано введенням нових. Якщо інвестиції в основний капітал на одну особу в Україні в 1996 р. становили 247 грн., а в Херсонській області лише 150 грн., (були на 39% менше середньоукраїнського показника), то за січень-вересень 2010 р. ці показники склали 1827,9 грн. та 874,8 грн. відповідно, тобто меншими на 52,2% [3].

Соціально-економічні проблеми. Серед соціально-економічних проблем насамперед слід виділити низький рівень розвитку людського потенціалу, який зумовлений рядом причин.

Населення Херсонської області серед областей України є чи не найбіднішим. Херсонська область за обсягами наявного доходу у розрахунку на одну особу традиційно займає одне з останніх місць. Якщо середньомісячна заробітна плата в Україні у 2010 р. складала 2239 грн., то в Херсонській області – всього 1726 грн., тобто лише 77% від середнього показника [3]. В області спостерігається демографічний спад: упродовж останніх 10 років триває процес скорочення (на 9,1%) загальної кількості постійного населення. Смертність перевищує народжуваність в 1,32 разів. Практично неминучим стало старіння населення. В Херсонській області частка населення в пенсійному віці склала в 2010 р. 22,7% . При цьому кількість пенсіонерів щорічно зменшується (з 317 тис. в 1999 р. до 305,4 тис. в 2010 р.), переважно за рахунок природного скорочення [3].

Сукупна дія названих факторів супроводжується пониженням якості людського потенціалу, який нині в усьому світі стає головним фактором економічного розвитку, а при зниженні його якості – обмежуючим фактором розвитку.

Інфраструктурні проблеми. Медико-демографічна та екологічна ситуація, що склалась в області, диктує необхідність підвищення структурної ефективності охорони здоров'я, приведення організаційної структури, потужностей та майна лікувально-профілактичних установ у відповідність із потребами населення в доступній і якісній медичній допомозі.

Регіональний ринок праці відчуває потребу в спеціалістах робочих професій, при цьому потенційні можливості системи освіти області внаслідок слабкої матеріально-технічної бази явно недостатні. Кількість вищих навчальних закладів I-III рівнів акредитації із 1990 р. по 2009 рр. скоротилась від 19 до 16, кількість студентів в них – із 19 тис. до 15,5 тис. відповідно [3]. Низька їх укомплектованість навчальним, науковим обладнанням, інформаційними ресурсами. Гостро стоїть питання із забезпеченням дошкільними установами – якщо в 1990 р. їх було 779, то в 2004р. – 491. Охоплення дітей дошкільними закладами складала 52%[3].

Незважаючи на те, що викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря та поверхневих вод області відносно незначні, екологічні проблеми загострюються. Динаміка захворюваності за деякими хворобами, зокрема, на туберкульоз, значно перевищує середньоукраїнські показники.

Хоча Херсонщина має великий природно-ресурсний потенціал, останніми десятиліттями спостерігається його руйнування. Порушення стійкості ландшафтно-меліоративних систем обумовило виникнення низки проблем водозабезпечення населення, в першу чергу в сільських населених пунктах. Понад 200 сіл області споживають воду, що не відповідає державному стандарту на питну воду, 35 сільських населених пунктів використовують привізну воду. Потребує модернізації транспортна інфраструктура та інженерні системи тепло-, енерго-, водозабезпечення та каналізації.

Враховуючи узагальнені проблеми, прогнозування соціально-економічного розвитку області повинно ставити за кінцеву мету забезпечення сталого розвитку, складовою якої є чотири цілі: 1) Розвиток галузей економіки, підвищення конкурентоспроможності області; 2) Людський розвиток та підвищення якості життя населення; 3) Розвиток системи послуг населенню, якісної інфраструктури життєзабезпечення; 4) Збереження та раціональне використання природних ресурсів [2, с.17].

Для досягнення поставлених прогнозних цілей необхідно:

створити максимально вигідні умови для використання переваг унікального географічного положення Херсонщини;

створити ефективну систему управління регіональним розвитком, яка забезпечує збереження, прискорене внутрішнє нагромадження, також масштабне залучення з зовнішніх ринків (українського і міжнародного) в економіку області якісних капітальних і технологічних ресурсів;

сформувати регіональну систему надання соціальних послуг, що стимулює зростання вкладень бізнесу і населення в розвиток людського капіталу;

розробити механізми й інструменти підтримки пріоритетних секторів економіки Херсонщини (транспортно-транзитного, суднобудівного, машинобудівного, рекреаційно-туристичного, агропромислового комплексів);

створити ефективну систему відтворення і збереження рекреаційних, морських, степових і лісових ресурсів;

розробити механізми управління процесом капіталізації регіональних активів (земля, праця, бізнес) з метою розширення масштабів зовнішньоекономічного співробітництва і посилення конкурентних позицій області на міжнародних ринках товарів і послуг;

сформувати умови для розширення внутрішнього попиту на неімпортовані товари і послуги (освіта, охорона здоров'я, суспільний транспорт, комунальні і побутові послуги, суспільне харчування) з метою підтримки і розвитку малого бізнесу.

Висновки.

Херсонська область опинилась серед регіонів України, які програли конкурентну боротьбу за інвестиції та якісні трудові ресурси. За час незалежності Херсонщина значною мірою втратила економічний і соціальний потенціал. Внаслідок цього темпи приросту за такими найважливішими параметрами, як ВВП, інвестиції, обсяг промислової продукції, зовнішньоторговельний обіг в цілому по Україні вищі, ніж в Херсонській області, тобто область просувається вперед повільнішими темпами, що призводить до зростання регіонального розриву.

Ситуація, що склалась, потребує нового підходу до формування стратегії залучення в регіон якісних ресурсів розвитку. Потрібен принципово новий підхід до розробки стратегічного образу Херсонської області та механізмів управління соціально-економічним розвитком, що відповідає вимогам ХХІ ст. Важливою і необхідною складовою такого механізму є програмування та прогнозування соціально-економічних та фінансових показників розвитку Херсонської області.

Джерела та література:

1. Програма економічного та соціального розвитку Херсонської області на період до 2015 року. – Херсон : Херсонська облдержадміністрація, 2001. – 205 с.
2. Соціально-економічний розвиток регіонів України за 2010 рік : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>